

П. С. Клімушин,
к.т.н., доц., доцент кафедри
інформатизації державного управління ХарPI НАДУ,
м. Харків

ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО ТА ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Показано, що для запровадження європейського підходу до побудови вищої освіти в межах Болонського процесу необхідні бакалаврські програми за напрямом «Державне управління» з підготовки фахівців для зайняття первинних посад державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Розкрити можливості запровадження бакалаврської програми «Документознавство та інформаційна діяльність» для забезпечення магістерської програми «Електронне урядування».

Ключові слова: документознавство та інформаційна діяльність, електронне урядування, державне управління, бакалаврська програма, магістерська програма, Болонський процес, трирівнева структура системи вищої освіти, компетентності, професійно-кваліфікаційні характеристики, освітні стандарти.

На сьогодні підготовка магістрів в освітній галузі «Державне управління» здійснюється за такими спеціальностями: Державна служба, Державне управління, Управління суспільним розвитком, Державне управління у сфері національної безпеки, Державне управління у сфері освіти, Державне управління у сфері охорони здоров'я, Публічна політика і управління, Публічне адміністрування, Місцеве самоврядування, Регіональне управління, Електронне урядування, Парламентаризм та парламентська діяльність.

Проте наряду з різноманіттям магістерських програм відсутні програми з бакалаврською підготовкою та програми підготовки спеціаліста за напрямом «Державне управління» для зайняття первинних посад державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Входження України в європейський освітній простір вимагає нових підходів до підготовки управлінських кадрів, зокрема запровадження трирівневої (трициклової) підготовки в сфері вищої освіти: бакалавр (перший цикл вищої освіти) – магістр (другий цикл) – доктор філософії PhD (третій). Тому в Україні *актуальною* постає проблема запровадження трирівневої структури вищої освіти в підготовці фахівців з державного управління.

Проблеми управління системою освіти розглядають у своїх працях С. Андрейчук, Т. Безверхнюк, В. Луговий, А. Пойченко, С. Поступна, Т. Сивак, С. Шевченко та ін. Багато дослідників у галузі державного управління приділяють значну увагу питанням реформування, модернізації системи професійного навчання державних службовців. Серед них Н. Алюшина, С. Григор'єва, Л. Гогіна, Н. Горьков, Н. Гончарук, В. Загорський, Ю. Іванченко, І. Козак, А. Ліпенцев, В. Луговий, О. Оболенський, В. Олуйко, Г. Опанасюк, С. Серьогін, Н. Мазницька, Я. Макух, Я. Малик, І. Мельник, О. Мельников, Т. Мотренко, Т. Недашківська, Н. Нижник, І. Нинюк, Л. Прокопенко, Н. Протасова, Н. Рашитова, І. Розпутенко, О. Слюсаренко, В. Сороко, Ж. Таланова, П. Шевчук, І. Шишова, І. Шпекторенко, Л. Штика, В. Чмига, В. Яцюк та ін.

Результатом проведених досліджень стало прийняття Плану дій Національної академії державного управління при Президентіві України (НАДУ) на 2012 – 2015 рр. Відповідно до нього прийнято рішення опрацювати питання щодо запровадження підготовки бакалаврів за програмою «Публічне адміністрування» в регіональних інститутах НАДУ та розглянути можливість відкриття бакалаврської підготовки за спеціальностями «Державне управління» та «Державна служба».

Проте впровадження цих бакалаврських програм не забезпечить магістерську програму за спеціальністю «Електронне урядування», оскільки ця спеціальність має інформаційно-управлінську направленість. Для забезпечення магістерської програми з електронного урядування необхідна бакалаврська підготовка з аналогічної направленістю. На наш вигляд найбільш родинною є бакалаврська програма за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність».

Метою статті є визначення можливостей відкриття бакалаврської підготовки за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність» в регіональних інститутах НАДУ та шляхів реформування професійної

підготовки державних службовців відповідно до трирівнявої структури системи вищої освіти.

Аналізуючи дослідження вітчизняних науковців [0; 2], слід виділити питання в системі вищої освіти:

– відсутність загальнодержавного механізму взаємодії та взаємозв'язку між органами державної влади всіх рівнів і вищими навчальними закладами, які готують персонал для державної служби та місцевого самоврядування;

– превалювання в навчальних програмах з державного управління вивчення теорії над придбанням практичних умінь і навичок й опануванням інформаційно-аналітичними засобами забезпечення управлінської діяльності;

– низька мотивація до здобуття вищої освіти в галузі державного управління, оскільки це не є гарантією службового просування через відсутність чіткого та відрегульованого механізму кар'єрного зростання та підтримки з боку керівництва.

Реформування системи професійного навчання державних службовців полягає не тільки у визначенні стратегічних принципів і напрямів розвитку системи, підвищенні ефективності функціонування цієї системи шляхом удосконалення її нормативно-правового забезпечення, запровадження інституціональних засад професіоналізації державного управління, а й у змістовному та організаційному реформуванні відповідно до трирівнявої структури вищої освіти та компетентнісного підходу [0; 3; 4].

Якісна реалізація державними службовцями своїх компетенцій (кола повноважень та обов'язків) на різних посадах в різних органах державної влади та місцевого самоврядування можлива за наявності певних компетентностей (професійні знання, уміння, навички і досвід) у сфері державного управління.

Професійно-кваліфікаційна характеристика посад державних службовців затверджена Наказом Головного управління державної служби України від 01.09.1999 р. № 65. Відповідно з цей характеристикою рекомендуються типові кваліфікації та компетентності, якими повинні володіти державні службовці на визначених посадах органів державної влади та органів місцевого

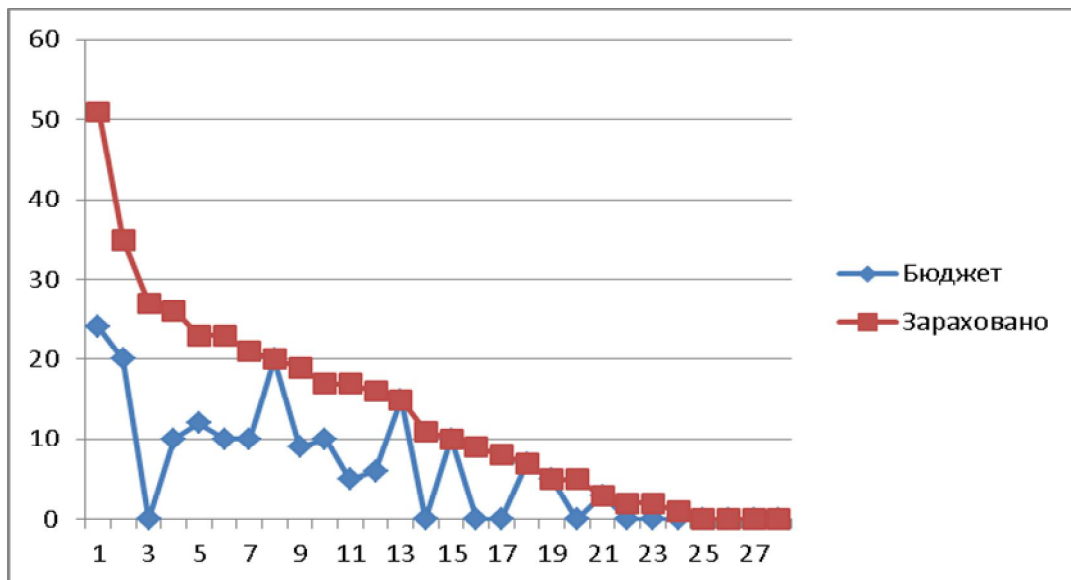
самоврядування для виконання визначеного кола повноважень, зокрема наявність вищої освіти в галузі державного управління.

Слід відзначити, що кваліфікаційні вимоги до керівних посад вимагають наявності повної вищої освіти відповідного професійного спрямування за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра, спеціаліста, а вимоги до головних спеціалістів місцевих державних адміністрацій, провідних спеціалістів та спеціалістів I, II категорій усіх органів державної влади визначають достатнім мати освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра, підготовка яких, як вже відмічалось, не здійснюється.

Підготовка бакалавра 6.020105 «Документознавство та інформаційна діяльність» є важливою і затребуваною вимогою інформаційного суспільства для забезпечення будь-якої галузі та особливо управлінської сфери – відповідною інформаційною інфраструктурою як важливою складовою сервісних галузей взагалі. На ринку праці поширюється коло посад, яким відповідають професійні якості таких випускників і які їм пропонуються. Це підтверджує аналіз сімнадцятирічного досвіду підготовки та працевлаштування фахівців даної спеціальності у ВНЗ різних регіонів України. На сей час в Україні близько 40 ВНЗ ведуть таку підготовку.

На рисунках 1, 2, 3 наведено дані щодо набору студентів за три останніх роки (2010 – 2012) за даними інформаційної системи «Конкурс» (<http://vstup.info/>). Як видно, набір студентів сильно корельований від кількості бюджетних місць. Крім того, багато ВНЗ виповняють набори студентів тільки на держзамовлення (бюджетні місця).

Як показано на рис. 4, спостерігається загальна тенденція зниження кількості бюджетних місць і набору студентів всього по Україні за даною спеціальністю. Це пов'язано з тим, оскільки спеціальність відкрита за напрямом «Культура», то бюджетні місця розподіляються в основному серед ВНЗ даного напрямку, набір студентів в яких організовується як правило за бюджетними місцями, а деякі заклади не забезпечують заповнення наданих бюджетних місць.

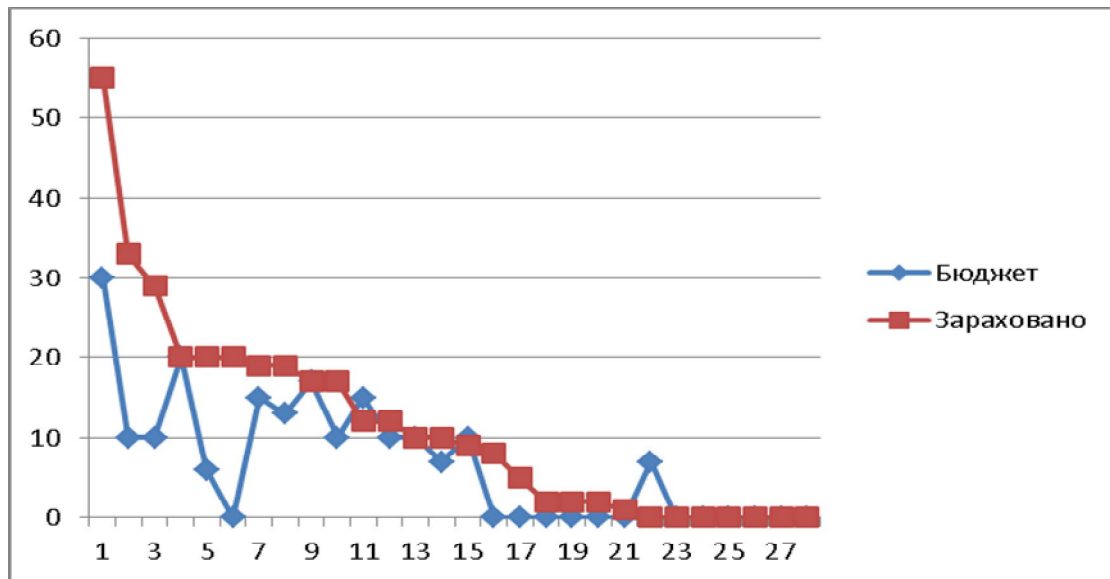

1. Національний авіаційний університет
2. Волинський національний університет імені Лесі Українки
3. Харківський національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
4. Маріупольський державний університет
5. Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
6. Національний університет «Острозька академія»
7. Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
8. Національний університет «Львівська політехніка»
9. Донецький національний університет
10. Кіровоградський національний технічний університет
11. Тернопільський національний економічний університет
12. Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
13. Київський національний університет культури і мистецтв
14. Білоцерківський інститут економіки та управління вищого навчального закладу
15. Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
16. Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв
17. Академія муніципального управління
18. Харківська державна академія культури
19. Національна металургійна академія України
20. Луцький інститут розвитку людини
21. Одеський національний політехнічний університет
22. Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
23. Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»
24. Приватний вищий навчальний заклад «Галицька Академія»
25. Рівненський державний гуманітарний університет
26. Житомирський інститут культури і мистецтв
27. Східноєвропейський університет економіки і менеджменту
28. Вінницький соціально-економічний інститут

Рис. 1. Дані по набору студентів у 2012 р. за спеціальністю бакалавр «Документознавство та інформаційна діяльність»

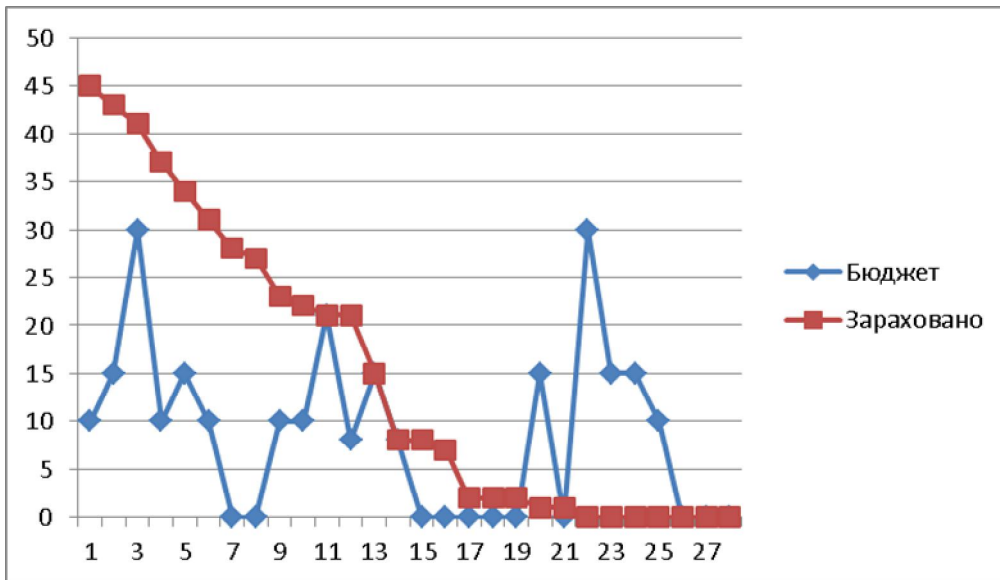
Слід зазначити, що все більшу зацікавленість до спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» виявляють технічні ВНЗ (Харківський національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського, Національний авіаційний університет, Кіровоградський національний

технічний університет, Національний університет «Львівська політехніка» (див. рисунки 1, 2, 3), які проводять достатні набори студентів як правило по контрактному договору.

1. Рівненський державний гуманітарний університет
2. Національний університет «Острозька академія»
3. Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
4. Київський національний університет культури і мистецтв
5. Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
6. Харківський національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
7. Волинський національний університет імені Лесі Українки
8. Донецький національний університет
9. Національний університет «Львівська політехніка»
10. Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
11. Національний авіаційний університет
12. Харківська державна академія культури
13. Тернопільський національний економічний університет
14. Національна металургійна академія України
15. Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
16. Академія муніципального управління
17. Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв
18. Білоцерківський інститут економіки та управління вищого навчального закладу
19. Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
20. Луцький інститут розвитку людини
21. Приватний вищий навчальний заклад «Галицька Академія»
22. Маріупольський державний університет
23. Вінницький соціально-економічний інститут
24. Житомирський інститут культури і мистецтв
25. Кіровоградський національний технічний університет
26. Одеський національний політехнічний університет
27. Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»
28. Східноєвропейський університет економіки і менеджменту

Рис. 2. Дані по набору студентів у 2011 р. за спеціальністю бакалавр «Документознавство та інформаційна діяльність»

1. Харківський національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
2. Волинський національний університет імені Лесі Українки
3. Рівненський державний гуманітарний університет
4. Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
5. Донецький національний університет
6. Національний університет «Острозька академія»
7. Білоцерківський інститут економіки та управління вищого навчального закладу
8. Луцький інститут розвитку людини
9. Національна металургійна академія України
10. Кіровоградський національний технічний університет
11. Національний університет «Львівська політехніка»
12. Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
13. Харківська державна академія культури
14. Тернопільський національний економічний університет
15. Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
16. Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв
17. Житомирський інститут культури і мистецтв
18. Приватний вищий навчальний заклад «Галицька Академія»
19. Східноєвропейський університет економіки і менеджменту
20. Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
21. Вінницький соціально-економічний інститут
22. Київський національний університет культури і мистецтв
23. Маріупольський державний університет
24. Національний авіаційний університет
25. Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
26. Академія муніципального управління
27. Одеський національний політехнічний університет
28. Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»

Рис. 3. Дані по набору студентів у 2010 р. за спеціальністю бакалавр «Документознавство та інформаційна діяльність»

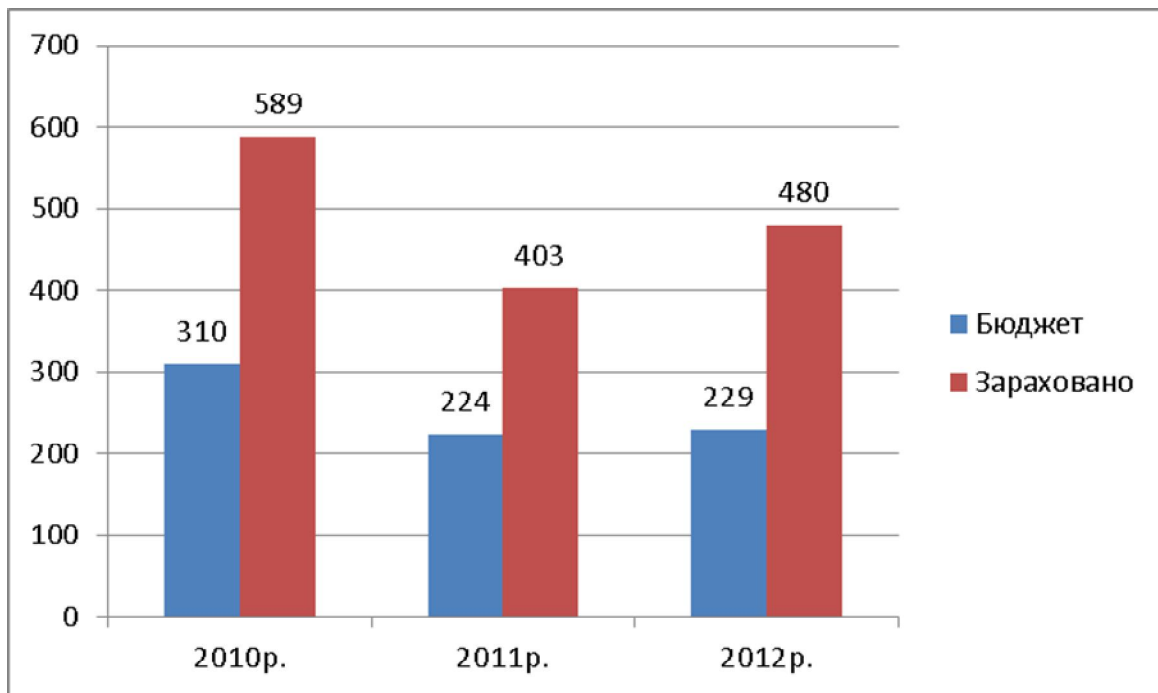

Рис. 4. Дані по набору студентів всього по Україні у 2010 – 2012 рр. за спеціальністю бакалавр «Документознавство та інформаційна діяльність»

Серед навчальних дисциплін, які визначають підготовку фахівця за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність», ключовими є наступні: Документознавство, Управлінське документознавство, Електронне документознавство, Інформаційний менеджмент, Документаційне забезпечення діяльності установи, Лінгвістичні основи документознавства, Редагування ділової документації, Діловодство, Архівознавство, Електронний документообіг, Інформаційно-аналітична діяльність, Аналітико-синтетична переробка інформації, Захист інформації, Організація діяльності інформаційних установ, Інформаційні ресурси, Інформаційні комплекси та системи в праві, Комп'ютерна графіка і видавнича справа, Інформаційно-аналітичні продукти і послуги, Інформаційно-аналітичні технології, Управління проектами інформатизації, Організація проведення презентацій, Створення гіпертекстових документів, Інформаційні системи і технології в науковій діяльності.

Аналіз наведеного переліку ключових дисциплін дозволяє визначити не тільки культурологічний, але і інформаційно-управлінський характер цей

програми, що забезпечує магістерську програму спеціальності «Електронне урядування».

Випускники з фаху «Документознавство та інформаційна діяльність» зможуть працювати у таких установах, організаціях, службах: інформаційні центри та центри електронного урядування (територіальні, галузеві та окремих підприємств та установ); служби діловодства, документаційного забезпечення управління, секретаріати, канцелярії, управління справами; інформаційно-аналітичні відділи (органів державного управління, банківських, податкових установ, органів статистики тощо); відділи науково-технічної інформації, патентні відділи підприємств, організацій; навчальні заклади; фірми та агентства інформаційно-аналітичного спрямування; відділи маркетингу підприємств та організацій; кадрові служби та інше.

У цілому можливо зробити висновок, що спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність», наряду з культурологічною направленістю, має інформаційно-управлінську направленість, яка зажадалася в системі підготовки державних управлінців.

Отже, можна зробити такі висновки та надати пропозиції:

1. Для зайняття посад провідного спеціаліста, спеціаліста I та II категорій, спеціаліста міністерств, центральних органів державної влади, місцевих державних організацій є доцільною і достатньою вимога щодо здобуття вищої освіти у галузі державного управління освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр.

2. Для забезпечення магістерської програми з електронного урядування необхідна бакалаврська підготовка з інформаційно-технологічною та інформаційно-управлінською направленістю. На наш погляд, такою найбільш родинною є бакалаврська програма за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність» за напрямом «Культура».

3. Програми підготовки фахівців повинні розроблятися на основі компетентнісного підходу з урахуванням вимог оновлених професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців та розмежування

переліку компетентностей, якими повинні володіти бакалаври, магістри галузі державного управління.

4. У світлі сучасних реформ вищої освіти, євроінтеграційних процесів, необхідно створення гнучкої системи підготовки державних службовців з випереджальним змістом навчальних програм. Для цього необхідно розробити державні й галузеві освітні стандарти на основі виокремлених компетентностей, якими повинні володіти бакалаври з напряму підготовки “Державне управління” для виконання певних функцій на відповідних посадах державної служби.

5. Необхідне оновлення Довідника типових професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців і визначення відповідних компетентностей державних службовців з урахуванням сучасного державотворення та вимог сучасного ринку праці.

Список використаних джерел

1. Григор'єва С. М. Реформування підготовки державних службовців у рамках трициклової структури вищої освіти / С. М. Григор'єва // Держава та регіони. Серія : Державне управління. – 2010. – № 3. – С. 33–40.
2. Їжа М. Модернізація системи професійної підготовки кадрів на регіональному рівні: стан та шляхи вдосконалення / М. Їжа // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2009. – Вип. 1 (31). – С. 214–222.
3. Козак І. І. Сучасна професійна підготовка публічних службовців / І. І. Козак // Демократичне врядування : наук. вісн. [Електрон. видання]. – Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2009. – Вип. 3. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/ejournals/DeVr/2009_3/fail/+kozak.pdf.
4. Мельник І. Особливості модернізації професійного навчання в управлінні персоналом державної служби [Електрон. ресурс] / І. Мельник // Демократичне врядування : науковий вісник. – 2008. – Вип. 2. – Режим доступу : <http://www.lvivacademy.com/visnik2/index.html>.

Klimushyn P. S. Documentation and information activity in public administration.

It is rotined that for introduction of the European going near the construction of higher education within the limits of Bolonskogo of process the bachelor programs are needed after direction «State administration» from preparation of specialists for holding primary positions of civil servants and public servants of local self-government. To expose possibilities of introduction of the bachelor program «Document knowledge and informative activity» for providing of master's degree the program «Electronic management».

Key words: document knowledge and informative activity, electronic management, state administration, bachelor program, master's degree program, Bolonskiy process, three cyclic structures of the system of higher education, competence, professionally qualification descriptions, educational standards

Климушин П. С. Документознание и информационная деятельность в государственном управлении.

Показано, что для внедрения европейского подхода к построению высшего образования в пределах Болонского процесса необходима бакалаврская программа за направлением «Государственное управление» подготовки специалистов для замещения первичных должностей государственных служащих и должностных лиц местного самоуправления. Раскрыты возможности внедрения бакалаврской программы «Документознание и информационная деятельность» для обеспечения магистерской программы «Электронное управление».

Ключевые слова: документознание и информационная деятельность, электронное управление, государственное управление, бакалаврская программа, магистерская программа, Болонский процесс, трехуровневая структура системы высшего образования, компетентности, профессионально-квалификационные характеристика, образовательные стандарты.